

SYMPOZJUM „SACRUM A SZTUKA” W WYŻSZYM ŚLĄSKIM SEMINARIUM DUCHOWNYM 24—26 WRZEŚNIA 1984 R.

Na początku roku akademickiego 1984/85 w WSSD w Katowicach miało miejsce tradycyjne sympozjum naukowe, które tym razem poświęcone zostało zagadnieniom *sacrum* i sztuki. Problem ten jest niezwykle aktualny w dobie intensywnego budownictwa sakralnego. Obecnie budowniczowie często stają przed koniecznością właściwego wyważenia stosunku użyteczności do wartości estetycznych wznoszonych budowli. Innym, nie mniej ważnym problemem jest ochrona dzieł sztuki sakralnej starszych parafii. Sympozjum poświęcone tej tematyce stało się cennym, praktycznym uzupełnieniem wykładów z zakresu historii sztuki i konserwacji zabytków.

Sympozjum „Sacrum a sztuka” odbyło się w auli seminarium w dniach 24—26 września 1984 r. Na program pierwszego dnia złożyły się referaty prof. Janusza Boguckiego i ks. Andrzeja Przekazińskiego. Pierwszy z mówców podjął temat *Dewaluacja współczesnego układu artystycznego*. W niezwykle usystematyzowany sposób prelegent przedstawił zarys prawideł funkcjonowania sztuki i dający się dziś zauważyć kryzys współczesnych inspiracji twórczych. Na szczególne zainteresowanie zasługuje jednak, jak autor to nazwał, mały traktat prognostyczny, którego główną tezą było: „w zakresie wyobraźniowo-wizualnej aktywności człowieka najbliższe półwiecze — przełom XX i XXI wieku — będzie okresem ścierania się, przenikania i polaryzacji, trzech sprzecznych z sobą postaw, odpowiadających trzem siłom magnetycznym historii”, którymi są: demiurgizm praktyczny, humanizm egocentryczny i dążność do resakralizacji kultury. Niezwykle pasjonujące rozważania można uznać za przyczynek do historiozofii sztuki.

Równie interesujący był referat ks. Andrzeja Przekazińskiego, dyrektora Muzeum Archidiecezjalnego w Warszawie. Po krótkim nakreśleniu historii muzealnictwa, w której religia stanowiła element konstytutywny, prelegent omówił problemy współczesnego muzealnictwa kościelnego, akcentując również rolę placówek muzealnych w krzewieniu kultury i upowszechnieniu wiedzy religijnej. Prelegent przedstawił również koncepcję poszerzenia funkcji muzeum: „W przeciwieństwie do muzeów dawnego typu, muzeów statycznych, martwych i zamkniętych, zniechęcających ludzi, dzięki takim założeniom (odpowiedniej reżyserii ekspozycji, organizowaniu spotkań, wieczorów artystycznych we wnętrzach muzealnych — przyp. aut.) realizuje się tu współczesna, nowatorska koncepcja muzeum”. Autor postulował uaktywnienie działalności muzeum, które w ten sposób może stać się centrum kultury chrześcijańskiej, ośrodkiem spotkania artystów oraz kształtowania świadomości wiernych.

Na kolejny dzień sympozjum złożyły się referaty dra Antoniego Moniuszko, doc. dr hab. Ewy Chojeckiej i inż. arch. Niny Smolarz. Pierwszy z prelegentów zwrócił uwagę na dialog mecenasów sztuki kościelnej z artystą. Chodziło głównie o funkcję sztuki kościelnej we wnętrzu sakralnym. Autor uważał, że artysta ma zadanie nie tyle wyobrażać Rzeczywistości transcendentne, ile raczej tworzyć specyficzny klimat sakralny (przestrzeń *sacrum*); sprzyjający skupieniu i modlitwie.

Na uwagę zasługuje również referat doc. E. Chojeckiej. Zwróciła ona bowiem uwagę na bogatą na Górnym Śląsku XIX-wieczną i międzywojenną sztukę kościelną. Autorka zasygnalizowała pilną potrzebę sporządzenia katalogu tych obiektów i ich ochrony. Podobny postulat dotyczy sztuki współczesnej, z którą często obchodzimy się bezmyślnie, nie biorąc pod uwagę jej znaczenia dla przyszłych pokoleń.

Bardzo interesujące było także wystąpienie inż. arch. Niny Smolarz. Za pomocą przeźroczy zaprezentowała ona wystawę prac artystów wkomponowaną w surowe jeszcze wnętrza nowo budującego się kościoła przy ulicy Żytniej w Warszawie. Temat wystawy był skoncentrowany wokół znaku Krzyża św. Ciekawym eksperymentem była symbioza pleneru artystycznego i ciągle postępującej budowy. Początkowo budziło to liczne kontrowersje w parafii, które jednak ustępowały rosnącemu zainteresowaniu.

Trzeci dzień sympozjum wypełniły referaty ks. dra Stanisława Makarewicza z Radomia i mgr Heleny Król z Muzeum Diecezjalnego w Katowicach. Ks. dr Makarewicz przybliżył słuchaczom postać św. Kazimierza i przedstawił stan badań ikonografii związanej z tym świętym. Pani mgr Król przedstawiła zbiory muzeum oraz ich losy. Referat uzupełniony został zdjęciami eksponatów. Następnie została stworzona możliwość zwiedzenia muzeum. Diecezjalne Muzeum, mieszczące się w budynku Kurii Diecezjalnej w Katowicach, posiada w swych zbiorach cenną kolekcję rzeźby i malarstwa gotyckiego, naczyń i szat liturgicznych.

W czasie trwania sympozjum można było także zobaczyć prace Magdaleny Rajskiej — Armaty, inspirowane głównie Drogą Krzyżową. Wystawę tę zorganizowano w specjalnie do tych celów przystosowanym pomieszczeniu w gmachu seminarium śląskiego.

O żywym zainteresowaniu problematyką poruszaną w czasie sympozjum świadczyła również dyskusja. W dużym stopniu dotyczyła ona kwestii praktycznych. Zwracano uwagę na rolę gromadzenia różnych dokumentów archiwalnych, które czasem traktuje się jako zło konieczne. Często podkreślano fakt niedoceniań Śląska, również w aspekcie sztuki i kultury. W tym kontekście zwrócono uwagę na konieczność prezentacji naszego dorobku na szerszą skalę. Przypomniano również historię Muzeum Śląskiego w Katowicach, które po zniszczeniach wojennych, niestety, nie doczekało się odbudowy. Było ono pomyślane jako placówka opiekująca się i badająca zasoby artystyczne ówczesnego województwa śląskiego. Uczestnicy zwracali uwagę na dość powszechny fakt ignorancji co do posiadanych dzieł sztuki i ich wartości. Dotyczy to również budowli sakralnych i ich wnętrz. Podano liczne przykłady niszczenia i dewastacji, co nieodwracalnie zubaża zasoby kulturowe naszego regionu. Ciekawym głosem w dyskusji było stwierdzenie, że za desakralizację Kościoła odpowiedzialni są również artyści nie rozróżniający specyfiki sztuki sakralnej. Artysta może wywierać wpływ na człowieka poprzez swoje dzieło. Z tego względu rodzi się szczególna odpowiedzialność artysty za swoje dzieło. Kościół również poprzez sztukę musi ludziom przekazywać Prawdę Objawioną, stąd pytanie: co w sztuce niesie chwałę Bogu, a co człowiekowi — twórcy tej sztuki? Nie można zatracić istoty zagadnienia: wzajemnych relacji artysta—dzieło—Kościół. Liczne pytania ze strony uczestników sympozjum wzbudził również referat poświęcony ikonografii św. Kazimierza. Zwrócono uwagę, że pierwsza kanonizacja tego świętego miała miejsce w 1521 r. Dokumenty stwierdzające ten fakt uległy jednak zagubieniu. Król Zygmunt III Waza uzyskuje w 1604 r. nowy dokument *de facto* potwierdzający poprzednią bullę; ta data uznawana jest za właściwą datę kanonizacji.

Joachim Konkol